

SSHS *Vietnamin sodasta 50 vuotta* -miniseminaari, Tieteiden talo, 10. helmikuuta 2016.

Everstiluutnantti Yrjö Lehtonen

Yhdysvaltojen merivoimien operaatiot Etelä-Vietnamin rannikolla ja sisävesillä 1965–1968

Arvoisat kuulijat, Vietnamin sodassa Yhdysvaltojen merivoimilla oli merkittävä rooli ja sen tehtävät mitä moninaisimmat. Ilmassa merivoimien ilma-ase osallistui ilmavoimien rinnalla *Rolling Thunder* ja *Linebacker*-pommituskampanjoihin sekä operaatioihin Laosin ja Kamputsean ilmatilassa. Rannikolla merivoimien toteuttama merisaarto käytännössä katkaisi Pohjois-Vietnamin merellisen huoltoliikenteen ja soluttautumistoiminnan Etelä-Vietnamiin. Lisäksi laivatykistöllä tulitettiin maamaaleja ja I armeijakunnan alueella merivoimien valmiudessa oleva maihinnousualusosasto tuki merijalkaväen maihinnousuoperaatioita. Etelä-Vietnamin suurten jokien ja kanavaverkoston muodostamalla sisävesistöillä käytäviä sotatoimia varten merivoimat perusti useita taisteluosastoja, joiden tehtäviä oli kauppameriliikenteen suojaaminen, maavoimien operaatioiden tukeminen ja taistelu vihollisen joki- ja kanavareittejä hyödyntäviä huoltoyhteyksiä vastaan.

Etelä-Vietnamin rantaviivan pituus oli yli 2600 kilometriä. Mekong-joen suistoalue muodosti noin neljäsosan Etelä-Vietnamin pinta-alasta ja yhdysvaltalaisarvion mukaan siellä asui noin kolmasosa maan asukkaista. Suistoalue oli myös maan tärkein riisinkasvatusalue. Suistoalueella liikuttiin vesitse joki- ja kanavareittejä pitkin. Niitä oli yhteensä noin 5500 kilometriä. Vastaavasti maantieverkko oli harva ja heikkokuntoinen, eikä se kestänyt raskaita sotilasajoneuvoja.

Niin Etelä-Vietnamin hallitus kuin Vietkong ymmärsivät Mekongin suistoalueen väestön ja luonnonvarojen hallinnan tärkeyden. Vuonna 1966

sinne oli sijoitettu kolme Etelä-Vietnamin maavoimien divisioonaa, viisi *Ranger*-pataljoonaa, kolme panssaroitua ratsuväkipataljoonaa sekä puolisolitaallisia joukkoja. Lisäksi joki- ja kanavaverkoston alueella operoi kuusi Etelä-Vietnamin merivoimien jokitaisteluosastoa (River Assault Group, RAG). 1960-luvun puolivälissä tosiasia oli se, että Etelä-Vietnamin hallitus oli menettänyt otteensa suistoalueesta Vietkongille niin sotilaallisesti kuin hallinnon kannalta.

Vietkongille Mekongin suistoalue oli tärkeä tukialue. NVA:n, eli Pohjois-Vietnamin asevoimien joukkoja alueella ei ollut. Tiedustelun tekemän arvion mukaan Vietkongilla oli suistoalueella erilaisissa tehtävissä 82000 miestä ja naista. Näistä noin 19000 arvioitiin olevan taistelutehtävissä pääjoukko- ja paikallisjoukkopataljoonissa. Osa-aikasissien vahvuudeksi arvioitiin 51000 ja 11000 kuului poliittiseen kaaderiin. Loput 1000 kuuluivat huoltojoukkoihin. Mekongin suistoalueella Vietkongin tärkeimpiä kohteita olivat strategiset kylät. Taistelutoiminnan ylläpitämiseksi Vietkong tarvitsi niin henkilötäydennystä kuin aseita, ampumatarvikkeita ja muuta huoltoa.

Operaatio MARKET TIME 1965–1972

Yhdysvallat ja Etelä-Vietnam epäilivät, että Pohjois-Vietnam aseistaa ja huoltaa Vietkongia meritse. Etelä-Vietnamin pitkällä rannikolla oli runsaasti syrjäisiä ja autioita seutuja lastien purkamiseen ja kuljetusaluksia oli vaikea tunnistaa päivittäin liikkeellä olevien kymmenien tuhansien alusten seasta. Viranomaiset saivat Pohjois-Vietnamin toiminnasta konkreettisen todisteen helmikuussa 1965, kun Vung Ron lahdelta saatiin saaliiksi aselastin etelään kuljettanut pohjois-vietnamilainen trolari. Vihollisaluksen ja sen sotamateriaalilastin löytyminen vakuutti kenraali Westmorelandin ja merivoimien johdon siitä, että oli aika estää meritse tapahtuva soluttautuminen ryhtymällä aktiiviseen partiointiin yhdessä Etelä-Vietnamin merivoimien kanssa. Tehtävää varten yhdysvallat perusti taisteluosasto 115:n eli *Coastal Surveillance Forcen* ja aloitti Operaatio Market Timen. Operaation tarkoituksena oli katkaista Pohjois-Vietnamin merellinen huoltoyhteys Etelä-Vietnamiin. Market Timen myötä Yhdysvaltojen laivaston

joukot siirtyivät suoriin taistelutoimiin, mikä edellytti operatiivisen esikunnan perustamista MACV:n yhteyteen.

Rannikon valvontaoperaatio organisoitiin seuraavalla tavalla. Etelä-Vietnamin 17. leveysasteelta Kamputsean rajalle ulottuva rannikko jaettiin yhdeksään valvontasektoriin, jotka ulottuivat rantaviivalta 40 merimailia avomerelle. Valvontasektoreilla lähimpänä rantaa partioivat Yhdysvaltain merivoimien, rannikkovartioston ja Etelä-Vietnamin merivoimien pienemmät veneet ja alukset. Ulkomerellä valvontaan käytettiin tehokkailla tutkilla varustettuja hävittäjäaluksia. Lisäksi meriliikennettä valvoivat merivalvontalentokoneet. Ne operoivat Etelä-Vietnamissa, Thaimaassa ja Filippiineillä olevista tukikohdista käsin.

Market Timen joukkojen toimintatavat ja resurssit kehittyivät nopeassa tahdissa. Saarille rakennettiin tutka-asemia ja saatiin lisää aluskalustoa. Operatiivinen toiminta perustui alusyksiköiden, lentojoukkojen ja maalla olevien johtamiskojojen keskinäiseen yhteistoimintaan. Aluksi tulokset olivat lupaavia. Valvonta-alueella Market Timen partiot pysäyttivät ja tutkivat troolareita sekä lukemattomia sampaanien ja dzonkkien kaltaisia rannikkoaluksia. Usean aselastissa olleen aluksen matka katkesi ennen kuin ne saavuttivat määränpäänsä.

Vuoden 1967 puolivälin jälkeen vihollisen soluttautumisyrietykset alkoivat vähentyä selvästi, eikä merkittäviä löytöjä ei enää tehty. Kaikesta päätellen Pohjois-Vietnam oli joutunut lopettamaan aseiden, ampumatarvikkeiden ja muun materiaalin merikuljetukset Etelä-Vietnamin rannikolle. Samoihin aikoihin Ho Chi Minhin polku oli vakiintunut Etelä-Vietnamin pohjoisosissa taistelevien vihollisjoukkojen huoltoreitiksi. Sen lisäksi vuonna 1967 kommunistit alkoivat käyttää Sikhanoukvillen satamaa Kamputseassa Mekongin suiston alueelle ja Etelä-Vietnamin eteläosiin matkalla olevien ampumatarvikekuljetusten välietappina. Pohjois-Vietnam siirsi huoltokuljetukset haavoittuvalta avomerireitiltä Etelä-Vietnamin III ja IV Sotilasalueiden lukemattomille joki- ja kanavareiteille.

Mitä Market Time saavutti? Operaatio onnistui ainakin osittain estämään meritse Etelä-Vietnamin rannikolle tapahtuvat merikuljetukset, jolloin

vihollinen joutui turvautumaan kalliimpaan ja pitempään kiertotiehen. Samaan aikaan kun Market Time oli käynnissä, joutui Yhdysvallat miettimään vastausta kysymykseen, kuinka estää vihollisen joukkojen, aseiden, ampumatarvikkeiden ja muun huollon kuljetukset Etelä-Vietnamin tuhansien kilometrien pituisen joki- ja kanavaverkon alueella.

Operaatio Game Warden 1965–1970

Joulukuussa 1965 merivoimat päätti käynnistää operaatio Game Wardenin partioimaan Mekong-joen suistoalueen ja Rung Satin erikoisvyöhykkeen jokia ja kanavaverkosta. Operatiivinen toiminta käynnistyi alkuvuodesta 1966. Game Wardenia varten perustettiin taisteluosasto 116, eli *River Patrol Force*. PBR-veneistä, Seawolves-nimisestä tulitukihelikopterilaivueesta ja SEAL-erikoisjoukkojen osastoista muodostettu taisteluosasto valvoi jokien öistä ulkonaliikkumiskieltoa, esti vihollisen henkilöstön ja huollon kuljetuksia sekä vähensi Vietkongin harjoittamaa maanviljelijöiden verotusta. Lisäksi se toiminnallaan ja olemassaolollaan vähensi vihollisen mahdollisuuksia suuriin operaatioihin. Taisteluosastoon kuuluvat miinanraivaajat ja satamien suojausyksiköt pitivät elintärkeät kauppamerenkulun vesireitit auki Saigoniin, Hueen ja muihin Etelä-Vietnamin tärkeisiin satamiin. Tehtävän tärkeyttä korosti se, että 95 prosenttia USA:n ja sen liittolaisten sotamateriaalista ja huollosta tuotiin Etelä-Vietnamiin meritse.

Taisteluosaston tehtävä oli estää vihollisen solutustoiminta ja liikenne Mekongjoen pääsivuhaaroilla Bassacjoella, Co Chien -joella, Ham Luong -joella sekä My Tho -joella. River Patrol Force sai myös tehtäväkseen partioida mereltä Saigoniin johtavalla Long Taun kanavalla. Kauppalaivojen reitti Saigonin satamaan kulki halki Rung Satin erikoisvyöhykkeen, jonka tiheäkasvuiset rannat tarjosivat viholliselle lukemattomia suojapaikkoja mistä käsin hyökätä kauppalaivuksia vastaan.

Mekongin olosuhteet asettivat omat vaatimuksensa aluskalustolle. Merivoimat tarvitsi Game Wardenin joukoille nopean ja matalakulkuisen aluksen, jossa oli vesipropulsiomoottori ja jolla oli suuri tulivoima. Sopivaa

alusta ei ollut valmiina, joten se päätettiin hankkia kaupallisilta toimijoilta. PBR-jokipartioveneestä (Patrol Boat River) tuli pian Etelä-Vietnamin jokisotatoimien tunnusmerkki. Maatukikohtien lisäksi River Patrol Forcen yksiköt tukeutuivat jokien suille ankkuroituihin suuriin LST-maihinnousaluksiin (Landing Ship Tank).

Sopivan venekaluston lisäksi jokialueilla käytäviä sotatoimia varten piti kirjoittaa omat ohjesäännöt ja luoda Game Wardenin alusten miehistöille koulutusjärjestelmä. Taktiikka ja taistelutekniikka kehitettiin operatiivisen toiminnan yhteydessä käytännön sotakokemusten myötä. Taistelulentän olosuhteiden ja vihollisen toiminnan lisäksi taktiikkaan ja taistelutekniikkaan vaikuttivat Etelä-Vietnamin hallituksen määräämät voimankäytön säädökset. Ennen Etelä-Vietnamiin saapumista venemiehistöt saivat erikoiskoulutuksen Kaliforniassa. Opetusohjelmaan kuului muun muassa alusten käsittelyä, ase- ja ampumakoulutusta sekä viidakkoselviytymiskurssi.

Taistelulentän olosuhteet olivat haastavat. Mekongin suiston joet ja kanavat olivat usein kapeita, mutkaisia ja tiheän kasvuston reunustamia. Se tarjosi Vietkongille lähes rajoittamattomat liikkumismahdollisuudet maalla, mikä teki lasikuiturunkoisista PBR-veneistä haavoittuvia aluskasvustoon kaivautuneen vihollisen tuliylläköille ja sinkotulelle. Tulitaistelut käytiin usein lähietäisyyksillä. PBR-partioiden suojan kannalta ratkaisevan tärkeässä roolissa oli oikea taktiikka, toiminnan yllätyksellisyys ja nopeus, sekä miehistöjen korkea koulutustaso.

River Patrol Forcen joukkojen tyypillisiä tehtäviä olivat venepareittain ajettavat 12 tunnin pituiset päivä- ja yöpartiot. Keväällä 1967 perustettu kevyt tulitukihelikopterilaivue (HAL-3 Seawolves) antoi venepartioille ja SEAL-erikoisjoukoille tiedustelu- ja lähi-ilmatulitukea.

Päiväpartioissa PBR-veneet pysyttelivät tavallisesti tutkaetäisyydellä toisistaan ja kulkivat yleensä virran keskivaiheilla. Kun ne kohtasivat sampaanin tai dzonkin, miehistö ohjaili aluksensa niin, että suurin osa aseista pystyttiin suuntaamaan lähestyvään alukseen. Lisäksi ryhmät pyrkivät välttämään kiinnittymistä epäilyttäviin aluksiin. Tarkastuksen aikana partion toinen vene suojasi toimintaa. Suojaava vene pyrittiin

ajamaan sellaiseen asemaan, että se pystyi ampumaan molemmille rannoille ja tarkastettavaa alusta kohti. Yöllä siviilialuksia koski Etelä-Vietnamin hallituksen määräämä ulkonaliikkumiskielto. Sen vuoksi kaikkia yöllä liikkeessä tavattuja aluksia pidettiin viholliskohteina. Päiväpartioiden tavoin pareittain toimivien PBR-veneiden piti lähestyä kohdetta nopeasti, valaista se valonheittimellä ja käskää kaikki henkilöt esiin. Jos näitä käskyjä ei noudatettu, partion johtajalla oli valtuudet avata tuli. Merivoimien toimintaohjeet korostivat huolellisuutta, koska kalastuksesta elantonsa saavat siviilit joutuivat usein lähtemään vesille ulkonaliikkumiskiellosta huolimatta.

Game Wardenin keräämät tunnusluvut olivat vaikuttavia. Vuonna 1967 jokipartiojoukot tarkastivat 400 000 venettä ja alusta. 2000 Vietkongin alusta tuhottiin, vaurioitettiin tai otettiin saaliiksi ja sille aiheutettiin yli 1400 henkilön tappiot. Samaan aikaan omat tappiot olivat 39 kaatunutta, 366 haavoittunutta ja yhdeksän kadonnutta.

Eräät keskeiset ongelmat kuitenkin heikensivät operaation tehokkuutta vuosien 1966–1968 aikana. Käytössä oli enimmillään yhteensä noin 150 PBR-partiovenettä, jotka riittivät partiointiin ainoastaan suistoalueen suurimpien ja tärkeimpien jokien sekä kanaalien alueella. Lisäksi Yhdysvaltojen ja Etelä-Vietnamin resurssien käyttöä ei koordinoitu, vaan eri toimijat operoivat itsenäisesti. Näin ollen Vietkong pystyi ajan mittaan väistämään vastatoimia ja käyttämään huoltokuljetuksiin pieniä ja syrjäisiä vesireittejä.

The Mobile Riverine Force 1967–1969

Vuonna 1966 Yhdysvaltain sodanjohdolle Etelä-Vietnamissa oli käynyt selväksi, että tilanne Mekongin suiston alueella edellytti yhdysvaltalaisen maajoukkojen läsnäoloa. Vain siten oli mahdollista taistella Vietkongia vastaan tehokkaasti ja palauttaa tämä strategisesti tärkeä alue takaisin omaan hallintaan. Ongelmana oli kuitenkin se, miten ja mihin joukot voitaisiin sijoittaa. Perinteisen suuren tukikohdan rakentaminen ei ollut

mahdollista. Suistoalueella ei ollut tarjolla sopivaa maa-aluetta eikä siviilien häätäminen tukikohdan tieltä tullut kysymykseen.

Vastaus ongelmaan oli päätös perustaa liikkuvat jokiryynnäkköjoukot, *Mobile Riverine Force*, eli MRF. MRF:n tehtävä oli suorittaa hyökkäysoperaatioita Mekongin suistoalueella ja tuhota Vietkongin pääjoukko- ja paikallisjoukkopataljoonat ja niiden materiaalivarastot. Perusajatus oli kenttätukipatteristolla vahvennetun maavoimien prikaatin sijoittaminen jokialueella merivoimien aluksiin. Operaatiot suunnattiin enimmillään noin 50 kilometrin etäisyydelle tukikohdasta. Siirtymisiin käytettiin mihinmikänsä. Tarpeen mukaan tukikohta vaihtaisi paikkaa suistoalueen isojen jokien alueella.

Mobile Riverine Force oli merivoimien ja maavoimien yhteisoperaatio. Merivoimakomponentin, taisteluosasto 117:n, tehtävänä oli kuljettaa joukot taisteluun ja järjestää tulituki. Taisteluosasto oli organisoitu kahdeksi jokiryynnäkkölaivueeksi (*River Assault Squadron*). Kullakin laivueella oli kolme komentopaikka-alusta, viisi "monitoria" eli jokitaistelulaivaa tulitukitehtäviin ja 13 panssaroitua mihinmikänsä joukkojen kuljetuksiin sekä kahdeksan rynnäkköpartiovenettä. Maavoimakomponentiksi valittiin 9. Jalkaväkidivisioonan toinen prikaati, jonka tehtävä oli suorittaa *etsi ja tuhoa*-operaatiot.

Kuten jo toteisin, MRF:n joukot tukeutuivat liikkuvaan jokitukikohtaan. Siihen kuului kasarmilaivoja, laituriproomuja sekä korjausalus. Tukikohta pystyi nostamaan ankkurin ja purjehtimaan uudelle operaatioalueelle ja täten saamaan aikaan yllätyksen sekä pitämään vihollisen liikkeessä. Myöhemmin maavoimien ja merivoimien pioneerijoukot rakensivat toiseksi tukikohdaksi keinotekoisena saaren.

MRF:n operaatiot oli jaettu neljään vaiheeseen. Ensimmäisessä vaiheessa MRF ja liikkuva tukikohta siirtyivät operaatioalueelle jokiryynnäkköosaston alusten suojaamana. Toisessa vaiheessa maa- ja merivoimien taisteluosat siirtyivät hyökkäysalueelle tilanteen mukaan jokiryynnäkköosaston aluksilla, helikoptereilla tai kummallakin. Jokiryynnäkköosaston alusten tehtävä oli järjestää maajoukoille paras mahdollinen tulituki ja huollon tuki. Operaation

kolmannessa vaiheessa tuhottiin vihollisjoukot ja niiden materiaalivarastot. Neljännessä vaiheessa taistelujoukot irtautuivat ja palasivat takaisin kelluvaan tukikohtaan tai siirtyivät toiselle operaatioalueelle.

Ensimmäisen toimintavuotensa aikana 1967 MRF:n joukot osallistuivat viiteen suureen taisteluun ja aiheuttivat Vietkongille yli tuhannen henkilön tappiot. MRF:n toiminnan alkuvaiheessa Vietkongin väijytykset olivat yleisiä ja taisteluissa kohdattiin jopa pataljoonan vahvuisia vihollisosastoja. Aikaa myöten menestyksestä kertoi se, että väijytysten määrä väheni jyrkästi ja vain pieniä vihollisosastoja kohdattiin. Vietkong menetti otteen useasta sellaisesta alueesta, jotka olivat olleet sen hallinnassa jo monen vuoden ajan. Tet-offensiivin aikana alkuvuodesta 1968 MRF oli keskeisessä roolissa, kun vihollisen hyökkäys torjuttiin Mekongin suistoalueella. Tunnustuksena ansiokkaasta toiminnasta Tet-offensiivin torjumiseksi MRF sai presidentin kunniamaininnan (*Presidential Unit Citation*). MRF:n käymien taisteluiden rajuudesta kertoo se, että vuosina 1967–1970 9. Jalkaväkidivisioona menetti 2604 miestä kaatuneina.

Lopuksi

Arvoisat kuulijat, kuten olemme kuulleet, Vietkongin huoltoliikennettä Etelä-Vietnamin sisävesillä ei kokonaan pystytty estämään. Laajalla alueella oli mahdollista väistää vihollisen toimia ja etsiä korvaavia reittejä menetettyjen tilalle. Tet-offensiivi oli siitä konkreettinen todiste. Vietkong oli kyennyt siirtämään suistoalueelle niin suuren määrän joukkoja ja materiaalia, että se kykeni aloittamaan suurhyökkäyksen. Tet-offensiivin jälkeen keväällä 1968 Vietkongin huoltoliikenne Kamputsean rajan yli jatkui ilman, että sitä kyettiin estämään. Yhdysvaltojen kannalta vuonna 1968 oli tullut aika kehittää uusia toimintatapoja ja ottaa käyttöön uusi strategia. Amiraali Elmo R. Zumwaltin johdolla toteutettu SEALORDS (South East Asia Lake, Ocean, River, and Delta Strategy) yhdisti taisteluosastojen 115, 116 ja 117 resurssit ja siirsi taistelut meritse sekä joki- ja kanavaverkoston pitkin aina Kamputsean rajalle asti. Samaan aikaan myös Yhdysvaltojen merivoimat valmistautui

irtautumaan Vietnamin sodasta ja luovuttamaan taistelutehtävät Etelä-Vietnamin merivoimille.

Kirjalliset lähteet:

McQuilkin, William, C.: *Operation SEALORDS: A Front in a Frontless War, an Analysis of the Brown Water Navy in Vietnam*, Thesis, US Army Command and General Staff College, 1991.

Reagan, Jay: *Waging Brown Water Warfare: The Mobile Riverine Force in the Mekong Delta, 1966-1969*, A Thesis in History, Texas Tech University, 2006.

Wiest, Andrew (toim.): *Vietnamin sota*, Ajatus Kirjat / Gummerus kustannus, Gummerus kirjapaino Oy, 2009.

Internet-lähteet:

<http://mrf.org>

<http://www.vietnamwar50th.com/>

<http://www.warboats.org/>